

11

**L'EVOLUCIÓ TEMÀTICA
I LA PLURIDISCIPLINARIETAT**

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

LA TEMÀTICA DELS CONGRESSOS

MÀRIUS FOZ

La història dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, des que l'any 1913 se'n va celebrar el Primer a Barcelona fins a aquest Quinzè que celebrem a Lleida, ha tingut com a principal fil conductor la necessitat d'afirmar la nostra realitat nacional i la de la nostra llengua, primer en el marc de les ciències mèdiques, i a partir del Vuitè Congrès, celebrat a Barcelona l'any 1934, en el marc més ampli de les ciències biomèdiques, comptant amb els biòlegs i altres professionals de les ciències de la vida i de la salut.

La lectura dels discursos inaugurals dels diferents Congressos des de la primera abrandada al·locució del president Fargas en el Primer Congrès demostra ben clarament quin va ser el principal motiu de la convocatòria dels nostres Congressos. I aquest fet explica que la seva continuïtat fos violentament interrompuda en els dos períodes dictatorials i de lluita contra la nostra realitat nacional que ha sofert l'estat espanyol al llarg del segle xx.

L'estudi de la temàtica dels nostres Congressos demostra que en tot moment les institucions convocants i els comitès encarregats de la seva organització van ser molt sensibles no tan sols a temes de gran interès i rellevància en el seu moment per als professionals de la medicina, sinó a més a termes de transcendència social i sanitària d'interès molt més general.

Així, revisant la temàtica dels cinc primers Congressos (1913-1923), abans de la seva interrupció per la dictadura del General Primo de Rivera, s'observa l'estudi d'importants temes mèdics i quirúrgics en què s'havien produït avenços o novetats d'interès. Eren anys en els quals encara les subespecialitats mèdiques i quirúrgiques no estaven desenvolupades i per tant els temes eren presentats habitualment per internistes o cirurgians generals, però experts en els diferents temes. Resulta interessant el tema general escollit pel Primer Congrès, que fou «Vàlua semiològica de l'examen de la sang». El tema fou dividit en nou seccions en què es van estudiar, entre d'altres, temes tan diversos com citologia, viscosimetria, coagulació, examen químic, examen de la sang en Medicina Legal, parasitologia, serologia i anafilaxi. Diversos experts dels països de llengua catalana, tant en el camp clínic com en l'experimental, van tenir el mèrit de revisar els problemes emergents en relació amb l'estudi de la sang, que de moment constituïen una incipient hematologia però que anys després han anat formant part de diverses especialitats.

Els temes mèdics i quirúrgics abordats en aquests Congressos foren els següents: «Règim alimentari», «Crancs» i «Anestèsies locals» (Segon); «Fisiopatologia del simpàtic abdominal» i «Tractament de les septicèmies» (Tercer); «Estasi intestinal crònica» i «Parasífilis» (Quart); «Litiasi biliar»,

«Hemorràgies cerebrals» i «Tractament de les fractures complicades» (Cinquè). Figures il·lustres de la medicina catalana de l'època, algunes d'elles creadores d'escoles o d'especialitats mèdiques al nostre país, van aportar les seves innovacions i experiències en els temes esmentats. Entre aquestes figures es poden citar les de Jacint Reventós, Manuel Saforcada, August Pi i Sunyer, Hermenegild Arruga, Jaume Peyrí, Francesc Gallart i Monés, Bel·larmí Rodríguez Arias, Francesc Ferrer i Solervicens, Lluís Sayé, Manuel Corachán i Joaquim Trias i Pujol.

En el Segon Congrés, celebrat l'any 1917, es va dedicar la tercera ponència al tema de l'Endocrinologia, aleshores encara una especialitat mèdica inexistent. És mèrit dels organitzadors del Congrés haver aportat aquest tema amb quatre subponències entre les quals cal citar la primera, presentada per August Pi i Sunyer, sobre el tema «Evolució del concepte de la doctrina de les secrecions internes». Malgrat que altres temes no estrictament mèdics i quirúrgics van tenir menys protagonisme en aquests primers Congressos, cal citar que en el Tercer, celebrat a Tarragona l'any 1919, es va decidir la constitució del Sindicat de Metges de Catalunya, que havia d'esdevenir una institució de gran importància en la vida mèdica catalana fins a 1939. Així mateix el Cinquè Congrés, celebrat a Lleida l'any 1925, va abordar el tema de l'organització hospitalària a Catalunya demostrant ja una gran sensibilitat per una qüestió que havia de resultar tan transcendent com complexa en el futur.

El segon grup de Congressos s'estén des del Sisè, celebrat a Barcelona l'any 1930, poc després de finalitzar la dictadura de Primo de Rivera, fins al Novè celebrat a Perpinyà l'any 1936, poques setmanes abans d'iniciar-se la guerra civil espanyola. A l'acte inaugural del Sisè Congrés, August Pi i Sunyer, el seu president, deia: «I esperem que reprès avui el camí mai més no es trobarà tancat...» Malauradament aquest desig no es va complir, ja que només sis anys després els Congressos es veurien de nou interromputs i aquesta vegada pels quaranta anys de la llarga nit de la dictadura franquista.

Els temes mèdics i quirúrgics que van ser estudiats en aquesta curta i densa sèrie de Congressos van ser els següents: «Fisiopatologia i semiòtica renals», «Tractament de les peritonitis», «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya» i «Fisiopatologia i exploratòria funcional del fetge» (Sisè); «Hipertensió arterial», «Tisiologia» i «Cirurgia de la tuberculosi» (Setè); «Estats de xoc» i «Aspectes epidemiològics de les infeccions més freqüents en els països de parla catalana» (Vuitè); «Reumatisme», «Hidatidosi» i «Diagnòstic precoç dels tumors cerebrals» (Novè). A més d'aquesta temàtica estrictament mèdica, en el Setè Congrés es va abordar el tema «Climatologia». Cal destacar la primera aportació a aquesta ponència, titulada «Climatologia de la Mediterrània occidental», presentada per Eduard Fontseré. Es tracta d'una ponència a un Congrés de medicina aportada per un mestre físic i matemàtic, meteoròleg i sismòleg. Com molt bé ha assenyalat Oriol Casassas, amb

aquesta aportació s'inicia en els nostres Congressos «la via cap a un concepte multidisciplinari dels afers de la salut».

El contingut dels temes estrictament mèdics d'aquesta sèrie de Congressos mereix un comentari addicional. En ells s'observa la progressiva tendència a la creació i enfortiment de les especialitats i subespecialitats produïda pel progressiu desenvolupament de les ciències mèdiques. Així l'any 1932 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears reforma els seus estatuts donant entrada al concepte de societat adherida, i la Societat Catalana de Pediatria i la Societat Catalana de Cirurgia, fundades els anys 1926 i 1927 respectivament, i posteriorment entitats adherides a l'Acadèmia, gaudien ja durant aquests anys d'un molt sòlid prestigi. En aquest marc cal destacar dues de les citades ponències del Sisè Congrès, en què s'abordaven temes dedicats a fisiopatologia renal i hepàtica, i que eren presentats i discutits per prestigiosos experts en aquestes àrees de la patologia mèdica. En el Setè Congrès s'aborda l'estudi de la tuberculosi, afecció molt prevalent en aquella època i per tant tema d'extraordinària importància sanitària. És curiós observar com la primera de les dues ponències dedicades a aquesta afecció es va denominar «Tisiologia». Amb aquest nom es coneixia la part de la medicina dedicada al diagnòstic i tractament de la tuberculosi, i «tisiòlegs», els experts subespecialistes en aquesta malaltia. Alguna cosa semblant comença a ocórrer en l'actualitat amb la SIDA, aquesta moderna epidèmia que ens aclapara... En aquest Setè Congrès una altra ponència (la quarta) es dedicava també a la tuberculosi, en aquest cas a la seva cirurgia, però no a la pròpia de la tuberculosi pulmonar, que encara no havia arribat, sinó a la de les formes osteoarticulares i sobretot a la de les complicacions ginecològiques. El Novè Congrès, celebrat a Perpinyà l'any 1936 poques setmanes abans de la insurrecció franquista, va tenir un gran èxit ja que les ponències foren més nombroses i extenses que mai i formaren un volum de 734 pàgines. Cal destacar la participació de veterinaris en la important ponència dedicada a la hidatidosi i la participació en la ponència Reumatisme d'Agustí Pedro-Pons amb un extens treball dedicat al tractament dels reumatismes crònics. L'interès del professor Pedro-Pons sobre el tema va afavorir sens dubte el seu padrinatge de la creació de l'especialitat de reumatologia a Catalunya i a Espanya l'any 1948. De la mateixa manera que va ocórrer en la primera sèrie de Congressos, els noms més il·lustres de la medicina catalana de l'època es van incorporar als Congressos aportant-hi la seva experiència i el seu mestratge. Entre els no anomenats fins ara podem citar noms tan prestigiosos com els de Narcís Serrallach i Mauri, Pere Nubiola i Espinós, Santiago Dexeus i Font, Santiago Noguer i Moré, Rossend Carrasco i Formiguera, Joan Sala-Roig, Pere Domingo, Antoni Trias i Pujol, Joan Puig-Sureda, Eduard Tolosa i Colomer i Lluís Barraquer i Ferré.

Amb el Desè Congrès, el de la «represa», celebrat de nou a Perpinyà l'any 1976, s'inicia la sèrie moderna dels Congressos, que han tingut una perio-

dicitat quadriennal. La medicina havia sofert canvis molt profunds en aquests quaranta anys tant en la profunditat dels coneixements, com en el desenvolupament i protagonisme de les diverses especialitats i subespecialitats mèdiques, quirúrgiques i les corresponents a les ciències bàsiques, com també en la sensibilitat i preocupació pels temes referents als conceptes de salut, seguretat social i organització i planificació sanitàries. El president del Congrés, Josep Alsina i Bofill, i el Comitè Organitzador, en nom de les entitats convocants, Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i Societat Catalana de Biologia, van tenir una gran sensibilitat i encert en l'elecció dels temes. En la primera ponència es va tractar de la «Dinàmica de la infecció». El tema va ser abordat amb amplitud i profunditat i amb una visió multidisciplinària, tractant-se de la caracterització biològica del patogen, de la resposta de l'hoste, dels factors ambientals i de les influències terapèutiques. Molt nombroses comunicacions agrupades en cinc interessants taules rodones van enriquir notablement el contingut d'aquesta primera ponència del Congrés de la represa. Però no hi ha dubte que el màxim ressò del Congrés va estar vinculat a la segona ponència. Aquesta, amb l'ambiciós títol «Funció social de la Medicina», va intentar donar respostes a les grans preguntes que ens plantejàvem els professionals de la medicina en uns moments de grans convulsions polítiques i socials al nostre país. Aquesta memorable ponència va ser desenvolupada en quatre taules. «El pas de la Medicina individual a la Medicina col·lectiva», «La salut», «Situació actual», i «Perspectives de futur». Totes elles van ser riques en continguts i conclusions, però no hi ha dubte que el màxim ressò i transcendència el va tenir la taula «La salut», que va ser coordinada amb desbordant dedicació i entusiasme per Jordi Gol i Gorina. La definició de la salut de Perpinyà («la salut de l'home és aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa») és encara vigent i motiu de permanent debat i reflexió. Sortosament, a partir del Desè Congrés de Perpinyà, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han pogut ser celebrats amb plena normalitat i puntualitat cada quatre anys. Les ponències i els temes de les diferents convocatòries han estat fidels no només a les actualitats més punyents des del punt de vista científic i sanitari, sinó també a la història i el significat dels Congressos en els països de llengua catalana. Aquesta peculiaritat dels Congressos va ser refrendada per les Resolucions que van proclamar, amb motiu de la convocatòria del Tretzè Congrés, celebrat a Andorra l'any 1988, les entitats convocants l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia i l'Acció Cultural del País Valencià. En aquestes Resolucions es refrendava que en aquests Congressos, establerts amb criteris científics d'unitat lingüística, hi han de ser convocats els estudiosos, els professionals i els estudiants de totes les ciències de la vida i de la salut, i es feia constar que els temes de ponències dels Congressos han de tenir present, «d'una banda la multiplicitat de disciplines dels poten-

cialment assistents i consegüentment hauran d'ésser de l'amplitud i el nivell científic convenients i, d'altra banda, hauran de contemplar les indefectibles connexions existents entre la ciència i la societat».

El repàs de la temàtica escollida pels últims Congressos des de l'Onzè celebrat a Reus l'any 1980 ens demostra la fidelitat i l'acompliment de la lletra i esperit d'aquestes Resolucions que han tingut les entitats convocants, els presidents i els Comitès Organitzadors dels successius Congressos. Així, les ponències escollides per l'Onzè Congrés foren «Biologia del càncer» i «Ecologia i salut»; la del Dotzè, celebrat per primera vegada al País Valencià (Benicàssim, 1984), fou una macroponència dedicada al «Procés d'emmalaltir» amb quatre denses subponències sobre aspectes biològics, aspectes ambientals, entorn social i cultural, i el sistema sanitari; les del Tretzè (Andorra, 1988) foren «Manipulació de la matèria viva» i «Immunodeficiències»; les del Catorzè (Palma de Mallorca, 1992) foren «Alimentació i salut» i «La comunicació mèdica als països catalans»; i les del Quinzè (Lleida, 1996) són «Genètica, medi ambient i salut» i «Formació: un repte de futur que està present ara». Cal fer constar que en aquesta actual etapa dels Congressos l'interès dels temes que es percep a través del seu sol enunciat ha promogut l'activa i entusiasta participació de molts diferents experts de les ciències de la salut dels països de llengua catalana. Un aspecte a destacar és el de la participació dels estudiants, aconsellada en les citades Resolucions, i acomplerta amb escreix en els diferents Congressos. Cal citar aquí com a exemples de la molt activa participació dels estudiants el Congrés de Benicàssim, amb dues Taules Rodones de gran interès: «Paper dels professionals de les ciències de la vida i de la salut en l'organització dels serveis de salut dels Països Catalans al final del segle xx», i «Situació de la llengua a les Facultats de les ciències de la salut dels Països Catalans. Anàlisi actual i perspectives de futur». Recordem també la interessant aportació al Congrés d'Andorra sobre «Models de professional de la salut». Cal destacar la constant fidelitat dels organitzadors dels Congressos a la conveniència d'incloure temes complementaris, a més dels de les ponències, que siguin de caràcter multidisciplinari i incideixin en les connexions entre ciència i societat. Com a exemple d'aquestes temàtiques, pot citar-se el Tretzè Congrés, d'Andorra, en què es va tractar l'acuciant tema de «La SIDA com a problema de salut comunitària» i en què també va tenir lloc la Taula Rodona amb el provocatiu títol «A la recerca d'un nou model de professional de la salut en un nou sistema sanitari».

Espero i desitjo que en el futur els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana segueixin contribuint eficaçment, com fins ara, a l'afirmació de la nostra realitat nacional i a la normalització de la nostra llengua en l'àmbit de les ciències de la vida i de la salut, al mateix temps que es mantinguin l'interès i les característiques dels temes escollits de manera que siguin motiu de forta atracció en les successives futures convocatòries.

L'EVOLUCIÓ DELS TEMES DE CARÀCTER SOCIAL DELS NOSTRES CONGRESSOS AL LLARG DE VUITANTA ANYS

ORIOL CASASSAS

Un parèntesi de quaranta anys és massa llarg per a pensar que poden ésser idèntiques una actitud anterior a la interrupció i una de després de la represa. En quaranta anys varien molts matisos d'una escala de valors, varia el grau de coneixement del món, varien els problemes, varien les tàctiques i les tècniques per a solucionar-los, varia la consideració de les prioritats i, fins i tot, varien els límits de conceptes —com ara «justícia» o «drets humans»— que sembla que haurien d'ésser vells com el món i d'un abast universal i immutable des del primer dia.

És clar que l'any 1913 —i molt abans també— ja existia la preocupació pels problemes d'índole social i sanitari, és clar; l'enumeració dels exemples d'aquesta preocupació seria inacabable si hom volgués fer-la exhaustiva.

Cenyint-nos a un passat pròxim, la denúncia que l'enginyer Pere Garcia Fària fa al Congrés de Ciències Mèdiques de 1888 de la «Insalubridad de las viviendas de Barcelona» és una exemplar mostra de coratge insistent; i la conferència inaugural del curs 1888-1889 de l'Ateneu Barcelonès, a càrrec del metge Josep Balaguer i Oromí, sobre «El trabajo de los niños. Necesidad de limitarlo», és una contribució —potser tímida, però influent— a la modificació d'una situació clarament injusta.

D'una significació de molt més pes és l'exemple del Primer Congrés d'Hygiene de Catalunya, de l'any 1906. Ha estat dit repetidament que els organitzadors d'aquesta reunió digueren: «Hem procurat a l'escollir els temes que responguessin a les apremiants necessitats de Catalunya», i que, ben responsablement, destinaren una ponència a l'estudi de l'habitació obrera, ponència que generà unes conclusions, proposades per Domènec Martí i Julià, d'una innovadora contundència. Convé d'insistir-hi perquè, pel fet que aquests congressos no tinguessin continuïtat, tot i el gran valor de l'exemple, mig dormen en l'oblit.

Amb antecedents com els citats, el 1913 té lloc el primer dels nostres Congressos. En la seva secció de Comunicacions lliures, Higiní Sicart i Soler presenta el documentat treball sobre «La Hospitalització a Barcelona», del qual reproduïm la Introducció i el Resum:

«Malgrat les moltes vegades que s'ha dit, encara no s'ha repetit prou que els hospitals de Barcelona són insuficients i deficients, i, sobre tot, encara no s'ha repetit prou que a la Ciutat hi falten molts llits per a malalts indigents. Estem tocant un problema paorós, qual planteig s'ha d'escampar a tots vents i qual solució ha de portar-se

prompte a terme, així en lo pertanyent a les necessitats d'avui com en lo que pugui per a necessitats futures.»

El Resum diu:

«A Barcelona hi falten hospitals; doncs fem-los i fem-los bé.»

Al Tercer Congrés, Baltasar Pijoan presentà una comunicació sobre «L'Ensenyament d'Infermeres a Catalunya» i Jaume Peyrí una sobre «La qüestió de la lluita contra la lepra a Catalunya». Al cinquè, Salvador Goday parlà de «L'hospitalització dels nens de pit a Catalunya», i al setè, Tomàs Fornells i Suñer exposà l'estat de «La tuberculosi als Asils de la Generalitat. Projecte d'organització de la lluita antituberculosa». Per acabar els exemples, direm que R. Bordas i Jané, al Novè Congrés, parlà de l'«Organització de l'assistència psiquiàtrica exterior a Catalunya».

És ben clar que la preocupació pels problemes sanitaris és viva, des del Primer Congrés al Novè, de l'any tretze al trenta-sis. Però també és evident que la tònica dels treballs —sempre comunicacions— referents a aquestes qüestions col·lectives és d'una marcada —pràcticament exclusiva— preferència per aspectes particulars de la sanitat.

A partir del Desè Congrés, els temes d'indole social són tractats en amplitud i en profunditat, d'una forma global, i llur exposició passa d'ésser feta en comunicacions a ésser exposada en Ponències i Temes especials, bé formant-ne part, bé constituint la totalitat del treball. Citem, com a exemples, la «Funció social de la medicina» del Desè Congrés, o «El procés d'emmalaltir» del Dotzè, o la «Comunicació mèdica als Països Catalans» del Catorzè, totes tres unes memorables ponències; i recordem els treballs que, sota el títol de temes especials, han estudiat l'ensenyament de les ciències de la salut, la llengua en la docència i en la relació metge-malalt o els models de professional de la salut.

La conclusió és que l'atenció als problemes col·lectius de la sanitat —com a resposta a una circumstància cada vegada més sensibilitzada o, millor, com a participació dels sanitaris en aquesta madura circumstància—, ha pres, a partir del Desè Congrés, el protagonisme que ben justament mereixia. I que continua mereixent, perquè la veritat és que no hem fet més que iniciar el camí.

APORTACIÓ DELS CONGRESSOS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA A LA HISTÒRIA DE LA MEDICINA I A QÜESTIONS SANITÀRIES I DE MEDICINA COL·LECTIVA*

ORIOL CASASSAS

Antecedents

Els metges catalans s'adheriren des del primer moment a les manifestacions col·lectives de catalanitat de principis de segle.

El Primer Congrés Universitari Català tingué lloc l'any 1903 i donà com a resultat els Estudis Universitaris Catalans, una veritable Universitat catalana lliure. Domènec Martí i Julià, amb una sistemàtica de validesa encara avui, presentà al Congrés la ponència «Organització de la Universitat catalana».

L'any 1906 fou celebrat el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana amb la participació d'uns tres mil congressistes procedents del Principat, del País Valencià, de les Illes, de la Catalunya francesa i de l'Alguer. L'Institut Mèdico-Farmacèutic, l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya i l'Acadèmia i Laboratori; els doctors Faustí Barberà (de València), Antoni Bartumeus, Claudi Bassols, Jesús Maria Bellido, Josep Blanch i Benet, Bonaventura Clotet, Joan Freixas, Miquel A. Fargas, Francesc Fàbregas, Francesc Gallart, Domènec Martí i Julià, Pere Nubiola, Joan Puig-Sureda, Puig i Sais, Baltasar Pijoan, August Pi i Sunyer, Pla i Armengol, Jaume Queraltó, Roca i Heras, Jacint Reventós, Roig i Raventós, G. Ribas i Ribas, Salvat i Espasa, i Eduard Xalabarder constituïren la representació mèdica que, per nombrosa, confirma les paraules amb què hem iniciat aquesta comunicació. Antoni Bartumeus, en representació de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, presentà el treball «Necessitat de reconstruir el llenguatge mèdich-biològich català», probablement la primera manifestació d'una preocupació encara avui vigent.

Aquestes reunions, si bé no mèdiques, impel·liren indubtablement els Congressos mèdics coetanis.

*Publicat al Llibre d'Actes del Primer Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, vol. IV, juny 1970.

Primer Congrés d'Higiene de Catalunya

És el primer congrés mèdic en llengua catalana. Fou inaugurat el 27 de juny de 1906, sota la presidència de Felip Proubasta; el president de la Comissió executiva era August Pi i Sunyer. El secretari general, Manuel Mer i Güell, digué: «Hem procurat, en escollir els temes, que responguessin a les apremiants necessitats de Catalunya»; i en les tres seccions del Congrés foren estudiants: primer, L'estat sanitari de les comarques catalanes (Estudi sanitari general —E. Xalabarder i A. Presta—; Etiologia de les malalties mentals més freqüents a Catalunya; Freqüència de l'apoplexia cerebral a Catalunya i mitjans d'evitar-la); segon, Malalties infeccioses (Aprovisionament d'aigües i desguassos en les poblacions; Circumstàncies observades a Catalunya que afavoreixen la difusió de les epidèmies i manera d'evitar-les; Influència del cultiu de l'arròs en el rebrotament del paludisme a Catalunya); i tercer, Higiene social (Habitacions obreres —F. Rahola, J. Pijoan, E. Monturiol i A. Sala—; Higienització de les indústries generadores de residus pulverulents; Accidents de treball més freqüents a Catalunya).

En relació amb l'habitació obrera, el Congrés aprovà unes conclusions que havia proposat el doctor Martí i Julià, que duïen el següent preàmbul: «Fonamentant-se en principis d'equitat i justícia socials, considerant natural i intangible el dret dels homes a la vida plena, inspirant-se en intensos sentiments d'amor als homes germans nostres, considerant que per dignitat humana s'ha d'evitar tota reglamentació que atempti contra el franc voler dels individus i de les famílies i dificulti la lliure diferenciació de llur benestar...; volent cooperar a la compenetració ascensional de tots els estaments de la societat, sentint la necessitat de normalitzar i millorar en tots els aspectes la nostra personalitat catalana perquè assoleixi la integralitat del seu ésser i condemnant amb energia totes les perverses accions econòmiques que atemptin contra la salut i contra el benestar individual i col·lectiu [...] Conclusió primera: han d'ésser reformades o destruïdes totes les cases obreres que per llur condició d'emplaçament i construcció atemptin contra el dret al benestar inseparables de la condició humana o que siguin impediment per a la major perfecció individual i social dels homes.» Al cap de seixanta anys el doctor Martí i Julià podria tornar a dir unes paraules semblants.

Els Congressos de Metges de Llengua Catalana

Per iniciativa de Manuel Salvat i Espasa i d'Enric Ribas i Ribas, l'Acadèmia i Laboratori organitzà el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, que tingué lloc a Barcelona l'any 1913 sota la presidència de Miquel A. Fargas i Roca.

D'aquest Primer Congrès, des d'un punt de vista sanitari o col·lectiu i un cop feta menció de dues comunicacions (una d'Enric Ribas i Ribas sobre la «Urgent necessitat de la creació de sanitaris marítims a Catalunya per al tractament de les tuberculosis quirúrgiques» i una de F. Pell i Cuffí, ortope-da de la Maternitat de Barcelona, sobre la «Innecessitat dels sanatoris marítims») cal citar el treball d'Higini Sicart i Soler «L'Hospitalització a Barcelona». Encara que el seu estil i la seva tècnica d'estudi difereixin dels actuals, la comunicació de Sicart i Soler és d'un mèrit innegable, ja que amb ella neix al nostre país la preocupació pels problemes d'ordenació hospitalària. Sicart calcula (llits hospitalaris existents a Barcelona: 1.300; mitjana d'estada a la Sta. Creu, 41,17 dies, i al Clínic, 44,84 dies; malalts que diàriament deixen d'ésser hospitalitzats per manca de llit: a la Sta. Creu, 11,14 i al Clínic, 20,57 i en total, 31,71; 43 dies multiplicat per 31,71 malalts, 1.363 llits que falten a Barcelona) que a la ciutat de Barcelona el nombre de llits hospitalaris encara no fóra suficient si es doblava el nombre de llits existents, i denuncia dues característiques dels hospitals: la insuficiència i la deficiència. Considera a més de gran conveniència fer extensió universitària, i diu que tots els malalts dels establiments públics de Barcelona, als efectes didàctics, haurien d'ésser considerats com de la Facultat de Medicina.

330

Sembla que aquestes qüestions no havien entrat encara en la consciència col·lectiva dels nostres metges, perquè la comunicació d'Higini Sicart no fou discutida ni donà peu a cap acord del Congrès.

Fou idea del president Fargas que els Congressos següents fossin el punt de convergència de totes les societats mèdiques dels Països Catalans, i per aquesta raó l'Acadèmia i Laboratori renuncià a la seva organització i, clausurat el Congrès, es procedí a la creació d'una Associació General de Metges de Llengua Catalana que organitzà els Congressos posteriors.

Segon Congrès

Presidit per Joan Freixas i Freixas, fou celebrat a Barcelona l'any 1917. Ja el Discurs presidencial de l'Acte inaugural constituí una valuosa aportació a la història de la medicina catalana, ja que el doctor Freixas féu una revisió de la medicina medieval al nostre país.

Faustí Barberà i Martí, de València, contribuí al relleu històric d'aquest Congrès amb l'Elogi del Beat Joan Gilabert Jofre, fundador del Manicomi de València, el primer radicat en països cristians. Explicà com el 24 de febrer de 1409, quan anava a predicar el sermó de Quaresma a la Seu valenciana, trobà una multitud que perseguia un orat. Impressionat pels mals tractes de què era objecte, féu el sermó en defensa dels boigs i com a conseqüència s'arribà a la fundació de l'Hospital de la Santa Creu del Calvari.

La màxima significació històrica d'aquest Congrès correspon a l'Exposició bibliogràfica annexa i a l'inventari d'aquesta Exposició, la *Bibliografia Medi-*

cal de Catalunya. Hi consten 2.625 títols que, per encàrrec de la Junta Organitzadora del Congrés, foren inventariats pel bibliotecari Eudald Canivell, que els acompanyà de comentaris i notes biobibliogràfiques de tal riquesa que acabà convertint l'Inventari en un llibre d'obligada consulta per als historiadors mèdics. La publicació de la *Bibliografia Medical* tingué lloc l'any 1918 i el President, Freixas, en fer-ne la presentació, digué: «Aquí la tens, Catalunya, l'obra realitzada. És per a tu, en primer lloc. Accepta-la, que és la resultant d'un desig nostre de molts anys, d'un entusiasme de tota la vida; és el primer acoblament d'una sèrie de joies teves que estaven escampades per la teva terra i per fora d'ella; la teva veu actual i el ressò de la pretèrita; és el tresor que et porten aquests entusiastes fills teus que han sabut posar, en totes ocasions, l'amor que senten per tu per damunt de tots els amors que el món els ha inspirat.»

La *Bibliografia* conté manuscrits, incunables i llibres impresos que van datats des del segle XIV fins a l'any 1917. El tant per cent d'obres en català va decreixent a mesura que el llatí va refermant-se com a llengua culta dels homes del Renaixement. Així mateix comença a publicar-se en castellà coincidint amb el regnat dels Àustries. Els llibres catalans escassegen bruscament i bruscament predominen els castellans coincidint amb el regnat de Felip V. Fins al 1833 no comença la Renaixença literària, fins al 1842 no es produeix el retorn de la Universitat a Barcelona i, per això, l'increment de publicacions mèdiques en català no es comença a notar pel que es refereix al percentatge fins al segle XX.

Català

Segle XIV	100%
Segle XV	70%
Segle XVI	30%
Segle XVII	14%
Segle XVIII	12%
Segle XIX	3,5%
Segle XX	27,7%

Castellà

Segle XVI	Primera castellana: 1541 a Mallorca
Segle XVII	28%
Segle XVIII	67%

Llatí

Segle XVI	60%
Segle XVII	57%

Per a més detalls sobre la *Bibliografia* remetem el lector al Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria, vol. XXIX, núm. 134, pàg. 316, on hem publicat un treball exclusivament dedicat a la seva anàlisi.*

*Aquest treball és transcrit en el present llibre, pàg. 48.

Tercer Congrés

Celebrat l'any 1919 a Tarragona, presidit per Josep Maria Roca i Heras. Ofereix una nota significativa: a la sessió inaugural, el professor Martínez Vargas, com a degà de la Facultat, i el governador civil, pronuncien el discurs en català. Feia només 5 anys de la constitució de la Mancomunitat.

Era el primer Congrés que tenia lloc fora de Barcelona. El president Roca i Heras digué: «A Barcelona, s'hi han de celebrar Congressos mes no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim els mateixos deures i els mateixos drets, les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocràcies ni jerarquies de cap mena. Pere II sols exigia per a celebrar Corts, als catalans, que se celebressin dins Catalunya. I aquesta és la veritable concepció de la Pàtria: no considerar-la reclosa dintre la seva capitalitat.»

El sentiment de comunitat era fort i a més era un sentiment responsable. Francesc Gallart, que era secretari del Congrés, refereix en el discurs inaugural que en una reunió del 22 de gener de 1919, a la qual assistien la Junta de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, el Dr. Mestres de Tarragona en representació de la Mancomunitat, el Dr. Raduà en representació del Cos Mèdic Municipal, el Dr. Bellido per la Societat de Biologia de Barcelona i el Dr. Xercavins per la Societat Catalana de Psiquiatria, «es prengué l'acord de demanar als consellers de la Mancomunitat que en cas d'instaurar-se el regisme autonòmic municipal i regional a Catalunya, l'organització i reglamentació de la sanitat de la regió, la fes el Parlament català, assessorat pels metges de la nostra terra i que l'execució dels serveis sanitaris depengués del Govern de Catalunya, també assessorat per metges catalans».

Reflex també del sentiment de responsabilitat col·lectiva és la reunió improvisada que tingué lloc a Tarragona, al marge del Congrés, però coincidint-hi. Els metges catalans «reconegueren llur condició d'obriers intel·lectuals i iniciaren la idea de fundar el Sindicat de Metges de Catalunya». Allí mateix foren signades les primeres inscripcions de soci; acabava de néixer l'obra col·lectiva més important de la història mèdica corporativa catalana.

D'aquest tercer Congrés són d'interès per al tema que ens ocupa les comunicacions següents:

Del Dr. Baltasar Pijoan, «L'Ensenyament d'Infermeres a Catalunya»; del Dr. Girona i Cuyàs, «Catalanització de la terminologia mèdica», assaig de redacció d'un diccionari de terapèutica; del Dr. Jaume Peyrí, «La qüestió de la lluita contra la lepra a Catalunya», amb proposta de constitució d'un Patronat per a la lluita contra la lepra; i del Dr. Francesc Llauro i Clavé, «Inconvenients que presenta actualment l'exercici de la Medicina en el nostre país; i necessitat de la seva modificació segons les orientacions de la Medicina moderna», amb les conclusions següents: 1. L'assistència mèdica domiciliària tal com es fa avui dia és altament imperfecta; 2. Les malalties infec-

cioses haurien d'ésser tractades exclusivament als Hospitals o Quintes de salut; 3. Conveniència de crear amb urgència nous hospitals o quintes de salut; 4. Les cooperatives obreres podrien amb un esforç relativament petit portar a cap la fundació de les Quintes de salut necessàries; 5. L'Estat, la Diputació i el Municipi haurien de subvencionar esplèndidament aquestes fundacions.

El president d'aquest Congrés, que l'any 1914 havia publicat en el Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya el treball «La Medicina Catalana en temps del Rei Martí», féu obsequi als congressistes d'una nova edició d'aquest estudi, augmentat i enriquit.

Quart Congrés

A Girona, l'any 1921, presidit per Josep Pascual i Prats. Referents a història de la medicina, hi foren presentades la comunicació de D. Girona i Llagostera «La darrera malaltia de la Reina Dona Maria de Luna, muller del Rei Martí. 1406» i la biografia de «Mestre Guillem Colteller (segle XIV), físic que fou dels Reis Pere III i Joan I», feta per Josep Maria Roca i Heras.

Sobre temes d'assistència social, hi foren foren presentades les comunicacions: «L'assistència dels alienats a Catalunya», per Busquet Teixidor; «Necessitat d'organitzar campanyes sanitàries de divulgació per millorar l'estat sanitari d'Espanya», per Juli Ortí Sales, de les Coves de Vinromà, Alt Maestrat; «Obra d'assistència mèdica de l'Institut de la Dona que treballa, organisme de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, fundat l'any 1901», per F. Rovira i Ribas; «Protecció a la dona gràvida», amb consideracions laborals i legislacions comparades, per F. Carreras; i «La primera obra catalana de protecció mèdico-social de la dona embarassada. (Segur maternal de l'Institut de la Dona que treballa, organisme de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis)», per Santiago Dexeus i Font.

I sobre qüestions de puericultura social: «Organització de la Inspecció mèdico-escolar a Barcelona», per E. Pedrals Fernández, i «Normes per a la censura de les pel·lícules cinematogràfiques com a mesura de protecció a la infància», per J. Blanch i Benet.

Cinquè Congrés

Celebrat a Lleida, amb la presidència de Josep Tarruella, l'any 1923. S'hi exposaren dues ponències i hi havia dos temes recomanats per a la presentació de comunicacions. El segon d'aquests era «Organització hospitalària a Catalunya», i les dues comunicacions que hi feien referència eren relatives a aspectes parcials del problema.

Salvador Goday i Casals presentà «L'hospitalització dels nens de pit a Catalunya», amb l'examen de com ha d'ésser un hospital de nens de pit

(emplaçament, orientació, estructura, cuina dietètica, dispensari, evitació de propagació d'infeccions) i la constatació de la total manca d'institucions adequades. Salvador Goday examinà després l'Asil de nens de pit («inclusa»), que a Catalunya està representat només pels de la Mancomunitat a les capitals de província, i es lamentà de la nul·la atenció a les arrels del problema dient «res no es fa fins que la separació de mare i fill s'ha realitzat».

F. Carreras i Verdaguer presentà la comunicació «Organització hospitalària a Catalunya. Maternitat», amb la descripció d'un Hospital Maternal ideal, el cens dels Centres maternals a Catalunya i un projecte de distribució de Serveis maternals a Barcelona-ciutat i a Catalunya.

Sisè Congrés

Sembla que amb Primo de Rivera les condicions de desenvolupament cultural no eren massa propícies, i el Sisè Congrés no tingué lloc fins a l'any 1930, a Barcelona, presidit per August Pi i Sunyer. En el seu discurs inaugural hi ha referències d'interès a Arnau de Vilanova, Lull, Eiximenis i a l'acció mèdica de Jaume II i Martí l'Humà.

Joan Freixas i Freixas féu una completíssima «Biografia del Dr. Josep Maria Roca», l'estudiós de la Història de la Medicina que havia presidit el Tercer Congrés.

La tercera Ponència tractà de «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya». Hi tingué una participació important Pere Martínez i Garcia, el qual d'entre les causes d'aquesta mortalitat subratllà el factor misèria i el factor ignorància, i digué: «En tot Catalunya no comptem amb un veritable i complet Hospital per a nens. Tota l'obra feta en aquest sentit és fraccionada, imperfecta i insuficient. Cal urgentment anar a la solució d'aquest problema cada dia més peremptori.»

Setè Congrés

A Palma de Mallorca, el 1932, no pogué presidir Enric Ribas i Ribas, per malaltia, i ho féu Joaquim Trias i Pujol.

Joan Sau llegí la «Biografia de Josep Pascual i Prats», que havia presidit el Quart Congrés a Girona.

J. de Riba de Sanz presentà «El tractament sanatorial en les tuberculosi osteoarticulars. Necessitat i urgència de la creació de sanatoris a Catalunya» i féu una enumeració i descripció dels existents.

Tomàs Fornells i Suñer comunicà «La tuberculosi als Asils de la Generalitat. Estat actual de la lluita antituberculosa. Projecte d'organització».

Nubiola, Muñoz, Trías Maxencs i Segalà presentaren una comunicació titulada «Maternitat, puericultura i eugenèsia», en la qual fan una relació dels serveis de maternitat i de puericultura de Barcelona i un projecte d'or-

ganització maternal-infantil amb disset dispensaris i tres maternitats a Barcelona-ciutat, quinze dispensaris comarcals i la creació del Casal de l'Infant.

Vuitè Congrés

Presidit per Ermengol Puig i Sais tingué lloc a Barcelona l'any 1934. Relacionades amb el tema que ens ocupa, hi foren presentades una contribució a una Ponència amb títol «Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya» per Francesc Serra i Rabert, de tons pessimistes pel poc compliment de les declaracions dels casos de malaltia; i les comunicacions següents: «Necessitat d'activar la lluita anticancerosa a Catalunya», de Lluís G. Guilera, «Contribució a l'estudi de l'educació física a Catalunya», de Gonçal Ojeda i Guillelmi i «La lluita contra el tracoma a Catalunya», de Pérez i Bufill.

En ocasió d'aquest Congrés (1934) que coincidia amb el segon Centenari del naixement de Gimbernat, la Societat de Cirurgia de Catalunya organitzà un homenatge al gran cirurgià de Cambrils, que se celebrà a la que aleshores era Acadèmia de Medicina de Barcelona, «dessota les voltes del que fou Col·legi de Cirurgia de Barcelona i davant la taula de dissecció que serví a Gimbernat per als seus estudis anatòmics».

Es féu una exposició de llibres de cirurgia catalana amb un total d'uns mil títols i s'atorgaren els premis del concurs-homenatge a Gimbernat a la millor biografia de Gimbernat a Jaume Pi-Sunyer i Bayo, a la millor biografia d'un cirurgià de Catalunya, València o Mallorca a Antoni Cardoner i Planas (Biografia d'Antoni Sangerman, de Molins de Rei), a la millor biografia d'un cirurgià del Rosselló, Lluenguadoc, Provença o l'Alguer a Joan Enric Verdier, de Montpeller (Biografia de J. M. Delpèch, de Tolosa del Lluenguadoch), al millor resum d'història general de la cirurgia a Catalunya, València i Mallorca a Ricard Carreras i Valls, i al millor treball referent a la Creació i Història del «Real Colegio de Cirugía» de Barcelona a Antoni Cardoner i Planas.

Novè Congrés

Celebrat a Perpinyà l'any 1936, fou presidit per Joan Puig-Sureda. Hi fou presentada la comunicació «Organització de l'assistència psiquiàtrica exterior a Catalunya», per R. Bordas i Jané (*La Medicina Catalana*, número 39-40).

El discurs inaugural del president Puig-Sureda conté una interessant documentació històrica de la Medicina al Rosselló (*La Medicina Catalana*, número 35-36).

La Societat de Biologia de Barcelona organitzà, coincidint amb el Congrés, un homenatge a Ramon Turró, dintre del qual figurava un concurs de treballs, dels quals fou premiat el d'Antoni Cardoner i Planas «Estudi crí-

tic de l'obra científica de Ramon Turró» (Homenatge a Ramon Turró. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1950).

A Perpinyà l'Assemblea de l'Associació de Metges de Llengua Catalana prengué l'acord de celebrar el Desè Congrés l'any 1938, a València, sota la presidència de Manuel Corachan. El Desè Congrés no ha estat celebrat encara i si bé les tasques científiques dels metges catalans han tingut altres tribunes, amb la interrupció d'aquests Congressos hom va perdre una àmplia ocasió de manifestar l'esperit de comunitat i d'aprofundir-lo.

CLASSIFICACIÓ DE TREBALLS CITATS EN EL TEXT

ENSENYAMENT

MARTÍ I JULIÀ, D.: «Organització de la Universitat catalana». Primer Congrés Universitari Català, 1903.

PIJOAN, Baltasar: «L'ensenyament d'infermeres a Catalunya». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

LLENGUA

BARTUMEUS, Antoni: «Necessitat de reconstruir el llenguatge mèdich-biològich català». Primer Congrés Internacional de Llengua Catalana, 1906.

GIRONA I CUYÀS: «Catalanització de la terminologia mèdica». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

HOSPITALS I SANATORIS

RIBAS I RIBAS, E.: «Urgent necessitat de la creació de Sanatoris marítims a Catalunya per al tractament de les tuberculosis quirúrgiques». Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913.

PELL I CUFFÍ, F.: «Innecessitat dels sanatoris marítims». Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913.

SICART I SOLER, H.: «L'Hospitalització a Barcelona». Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913.

GODAY I CASALS, S.: «L'Hospitalització dels nens de pit a Catalunya». Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1923.

CARRERAS I VERDAGUER, F.: «Organització hospitalària a Catalunya. Maternitat». Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1923.

DE RIBA DE SANZ, J.: «Necessitat i urgència de la creació de sanatoris a Catalunya». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

HIGIENE SOCIAL

RAHOLA, F., PIJOAN, J., MONTURIOL, E., SALA, A.: «Habitacions obreres». Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, 1906.

MARTÍ I JULIÀ, D.: «Conclusions respecte a les habitacions obreres». Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, 1906.

SANITAT

XALABARDER, E., PRESTA, A.: «Estudi sanitari general de les comarques catalanes». Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, 1906.

PEYRÍ, Jaume: «La qüestió de la lluita contra la lepra a Catalunya». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

ORTÍ SALES, Juli: «Necessitat d'organitzar campanyes sanitàries de divulgació per a millorar l'estat sanitari d'Espanya». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

FORNELLS I SUÑER, T.: «La tuberculosi als asils de la Generalitat. Estat actual de la lluita antituberculosa. Projecte d'organització». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

SERRA I RABERT, F.: «Les realitats endemo-epidèmiques a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

PÉREZ I BUFILL: «La lluita contra el tracoma a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

GUILERA, Lluís G.: «Necessitat d'activar la lluita anticancerosa a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

HISTÒRIA DE LA MEDICINA

FREIXAS I FREIXAS, J.: «Discurs presidencial inaugural» del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1917.

BARBERÀ I MARTÍ, F.: «Elogi del beat Joan Gilabert Jofre». Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1917.

Segon Congrés Metges Llengua Catalana. «Bibliografia Medical de Catalunya», 1918.

CASASSAS, Oriol: «Un cinquantenari: el de la *Bibliografia Medical de Catalunya*». *Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria*, vol. XXIX, núm. 134, pàg. 316.

ROCA I HERAS, J. M.: «La Medicina Catalana en temps del Rei Martí». 1919.

GIRONA I LLAGOSTERA, D.: «La darrera malaltia de la Reina Dona Maria de Luna, muller del Rei Martí». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

ROCA I HERAS, J. M.: «Mestre Guillem Colteller». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

PI I SUNYER, A.: «Discurs Presidencial Inaugural». Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930.

FREIXAS I FREIXAS, Joan: «Biografia del Dr. Josep Maria Roca». Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930.

SAU, Joan: «Biografia de Josep Pascual i Prats». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

CARRERAS VALLS, R.: «Introducció a la Història de la Cirurgia a Catalunya». *Homenatge a Gimbernat*. Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936.

PI-SUNYER BAYO, J.: «Antoni Gimbernat». *Homenatge a Gimbernat*. Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936.

CARDONER I PLANAS, A.: «Creació i Història del "Real Colegio de Cirugía" de Barcelona». *Homenatge a Gimbernat*. Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936.

PUIG-SUREDA, J.: «Discurs Presidencial Inaugural». Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1936. («La Medicina Catalana», n. 35-36).

CARDONER I PLANAS, A.: «Estudi crític de l'obra científica de Ramon Turró». *Homenatge a Ramon Turró*. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1950.

ASSISTÈNCIA I PROTECCIÓ SOCIAL

GENERAL

LLAURADÓ I CLAVÉ, F.: «Inconvenients que presenta actualment l'exercici de la Medicina en el nostre país». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

PSIQUIÀTRICA

BUSQUET TEIXIDOR: «L'assistència dels alienats a Catalunya». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

BORDAS I JANÉ, R.: «Organització de l'assistència psiquiàtrica exterior a Catalunya». Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana (*La Medicina Catalana*, n. 39-40).

MATERNAL I INFANTIL

CARRERAS, F.: «Protecció a la dona gràvida». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

ROVIRA I RIBAS: «Obra d'assistència mèdica de l'Inst. de la Dona que treballa». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

DEXEUS FONT, S.: «La primera obra catalana de protecció mèdico-social de la dona embarassada». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

PEDRALS FERNÁNDEZ, E.: «Organització de la Inspecció Mèdico-escolar a Barcelona» Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

BLANCH I BENET, J.: «Normes per a la censura de pel·lícules cinematogràfiques com a mida de protecció a la infància». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

MARTÍNEZ I GARCÍA, P.: «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya» Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930.

NUBIOLA, MUÑOZ, TRÍAS MAXENCs I SEGALÀ: «Maternitat, puericultura i eugenèsia». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

OJEDA I GUILLELMI, G.: «Contribució a l'estudi de l'educació física a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

ELS TEMES D'ÍNDOLE SÒCIO-CULTURAL A PARTIR DEL DESÈ CONGRÉS

ORIOI CASASSAS

A partir del Desè Congrés, l'atenció de les ponències i les comunicacions a temes d'índole sòcio-cultural no directament mèdics augmenta d'una forma considerable. La circumstància ambiental —després dels quaranta anys de silenci— ha canviat substancialment i, ara, es caracteritza pels esforços a favor de la justícia social, per la contribució a la ruptura de rutines i privilegis, per la revisió de dogmes i antics motlles.

Les Ponències —tant en el Desè Congrés, a Perpinyà, com en l'Onzè, a Reus— responen a aquesta nova manera de veure el món de la sanitat. La Justificació que obria la segona ponència de Perpinyà ho avisava clarament:

«Els ulls dels nostres dies s'han adonat que la recerca de la salut ultrapassa la terapèutica i la profilaxi de les malalties i que reposa essencialment damunt l'obtenció de les condicions de vida i de treball més favorables al desenvolupament integral de l'home.»

339

I com una conseqüència d'aquesta nova òptica, conclouïa:

«Les coses en aquest terreny, els metges no poden pretendre d'aportar les solucions ells sols. La política de la salut o la política de la vida ha passat a ésser un afer col·lectiu. El metge contribuirà amb el seu esforç —portarà el seu combat— com un de més, al costat del sociòleg, de l'urbanista, del psicòleg, del pedagog, del polític... i al costat de l'home. O millor, com un home més. I aquesta nova i noble situació caldrà que la mantingui despullat de vanitats sacerdotals, sense guardar distàncies, vestit només amb la suficient i digníssima condició de simple treballador de la salut.»

Tot i que el Desè Congrés i l'Onzè avançaren decididament en aquesta direcció, semblà oportú de lligar l'organització dels següents a aquests punts de vista i, per això, la tercera de les Ordinacions dels Congressos, aprovades el 31 de desembre de 1980, diu:

«Els temes de ponència dels Congressos hauran de tenir present, d'una banda, la multiplicitat de disciplines dels potencials assistents i conseqüentment hauran d'ésser de l'amplitud i el nivell científic convenients i, d'altra banda, hauran de contemplar les indefectibles connexions existents entre la ciència i la societat.»

Desè Congrès

El Congrès de la represa (Perpinyà, 1976) fou una eclosió massiva d'inquietuds massa temps silenciades. A proposta de Jordi Gol i d'Oriol Casasas, tota una ponència era dedicada a analitzar la funció social de la medicina: participaren en la seva redacció una cinquantena de professionals de disciplines diverses —de metges i farmacèutics a pedagogs, economistes i sociòlegs— i llurs treballs —agrupats en quatre parts— atenen aspectes històrics, conceptuals, sanitaris estructurals i programàtics. Un conjunt que —tot sol— té una extensió superior a la que dedicaren a aquests temes els nou Congressos anteriors.

La primera part de la ponència, «Funció social de la medicina», duu per títol «El pas de la medicina individual a la medicina col·lectiva» i, en dotze apartats, hi són estudiades les característiques de l'assistència sanitària, des del segle XII fins a l'actualitat, i les relacions que la medicina ha mantingut amb l'entorn social al llarg dels temps.

La segona part té un títol d'un abast tan ampli que, sota seu, hi cabria tot: diu «La salut», i hauria pogut dir «la vida» o «l'home» o «l'home i l'entorn» o «l'home i els altres» o «el bon govern». També s'hauria pogut —en comptes d'imprimir el text en paper— esculpir-lo en un suport perdurable. Allò que respiren els seus nou apartats, no havia estat proclamat mai a casa nostra en veu tan alta.

Aquesta transcendent part de la ponència diu que «la salut és el conjunt de qualitats d'una manera de viure impel·lida amb joia responsable, inspirada en el sentiment de solidaritat i caracteritzada per l'autonomia personal». Diu que la consecució de la salut és un afer col·lectiu, una tasca pluridisciplinària i, en conseqüència, és un afer polític. I analitza la funció i les responsabilitats del metge en la tasca de l'assoliment individual i col·lectiu de la salut.

La tercera part parla d'«Epidemiologia social als Països Catalans i iatrogènia social». És no se sap si un repàs de la situació o una acusació a un estat de coses deplorable. Els disbarats de la dictadura i el fet que els governants dels últims quaranta anys haguessin fet el sord a uns elementals principis de respecte a les persones i a les comunitats havien determinat un panorama social i sanitari amb desequilibris, amb discriminacions, una assistència massificada i molt sovint inassequible geogràficament, i havien propiciat la manca d'educació sanitària, l'escassetat de diàleg i l'absència de l'indispensable esperit de participació.

La quarta part és la de l'esperança, una esperança que els anys següents anirien demostrant que, en aquell 1976, no era il·lusòria. Es titula «Perspectives de futur» i s'hi parla de la promoció de la salut, de la descentralització sanitària, de les característiques qualitatives de l'activitat mèdica, dels drets del pacient, de l'educació sanitària, de les particularitats de la sanitat al medi rural, al món del treball i a l'escola, de la despesa sanità-

ria i encara d'altres qüestions, un conjunt de bases programàtiques que inspirarien —claríssimament— la Ponència de Sanitat del Congrés de Cultura Catalana del 1977 i, més tard, totes les accions de govern —municipal o autonòmic— que s'emprengueren un cop instaurada la democràcia.

En aquest Desè Congrés, foren presentades importants comunicacions sobre temes d'organització sanitària («L'exercici de la medicina de grup a França», d'Enric Goujon —de Prada de Conflent— o «Aspectes de la medicina social a Itàlia» de Pau Becciu, Rafael Caria i Joan Massarelli —de l'Alguer—, per exemple), pedagògics (per exemple, «Problemes escolars», de Marta Mata) i històrics, d'entre els quals potser cal remarcar «La sanitat i la higiene a Lleida en temps de Jacme d'Agramunt», de Josep Lladonosa, «Semblança biogràfica del Dr. Emili Darder i Caneves», de Josep Forteza i «Relacions entre els catalans i la Universitat de Montpeller», de J. M. Batista i Roca.

Els estudiants debateren problemes derivats dels plans d'estudi i de la difícil situació de la llengua a les facultats.

Finalment, és obligat de citar els parlaments d'homenatge a Ramon Turró, en commemoració dels cinquanta anys de la seva mort. Alsina i Bofill féu una introducció, Pere Domingo —president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i vell col·laborador de l'homenatjat— evocà un «Record de Ramon Turró», Eusebi Colomer —de l'Institut d'Estudis Catalans— parlà de «La filosofia de Ramon Turró» i el catedràtic de Psiquiatria Joan Obiols i Vié dissertà sobre «Turró i la psicologia objectiva».

Onzè Congrés

La segona ponència del Congrés versà sobre «Ecologia i salut». Una Taula debaté els «Problemes de contaminació física i química del medi» —la contaminació de l'aigua, de l'aire, dels aliments, les radiacions ionitzants, les drogues, el tabac i l'alcohol, l'acció iatrogènica dels medicaments, el risc laboral— i una altra Taula exposà «Criteris de decisió» —l'acció dirigida cap a la protecció del medi i les bases per a la gestió ambiental.

D'especial interès fou la participació dels estudiants, que tractà de les sortides professionals, tant dels metges com dels farmacèutics, i dels programes d'ensenyament de les Ciències de la Salut.

Alejandro Romero i Antoni Gelonch presentaren una comunicació sobre la «Tasca sanitària d'Humbert Torres a la Paeria de Lleida (1906–1910)» i Oriol Casassas pronuncià una conferència sobre «Aiguader Miró i la sanitat municipal».

Dotzè Congrés

El Congrés de Benicàssim optà per una única ponència —«El procés d'emmalaltir»— que, en compliment de les Ordinacions dels Congressos, ate-

nia els aspectes socials de la medicina, per bé que imbricats amb els temes biomèdics.

Especialment interessants foren les Taules rodones a càrrec dels estudiants: «Paper dels professionals de la vida i de la salut en l'organització dels serveis de salut dels Països Catalans al final del segle xx» i «Situació de la llengua a les Facultats de les Ciències de la Salut dels Països Catalans. Anàlisi actual i perspectives de futur».

Tretzè Congrés

La determinació de les ponències i els temes especials del Congrés d'Andorra fou influïda per la gran preocupació de tots els sectors de la societat pel problema mèdico-social de la SIDA. Una Taula de la segona ponència li fou especialment dedicada i, a més, es debaté com a tema especial en una Taula titulada «La SIDA com a problema de salut comunitari».

Oriol Casassas féu una revisió històrica dels Congressos, en commemoració del setanta-cinquè aniversari del primer, i el metge gal·lès Julian Tudor Hart pronuncià una conferència sobre «La funció social de la medicina».

Catorzè Congrés

El president va rebre els congressistes amb aquestes paraules:

«Siau benvinguts a Mallorca amics amb qui compartim sons i significats. Heu arribat per un camí blau, un color que enrevolta, des de fa molts anys, aquesta terra que és ca nostra i que és també, amb més raó que ningú, ca vostra. És igualment, bé que ho sabeu, el cau on la nostra llengua fou emprada per primera vegada per parlar amb pretensions de rigorositat científica sobre temes de la naturalesa de l'home i sobre les seves malalties. El Doctor Il·luminat no ho dubtà mai que l'idioma català fos una eina ben escaient i esmolada per cercar, ordenar, explicar i expressar els fenòmens espirituals i materials que caracteritzen la vida de l'home.»

Amb un missatge del President iniciat amb tan belles i significatives paraules, no és gens estrany que el tema II del Congrés fos dedicat a la «Comunicació mèdica als Països Catalans». Aquesta ambiciosa ponència era dividida en cinc parts: «Les publicacions», «Les persones que viatgen», «Les institucions», «Les paraules» i «Els centres de documentació, arxius d'històries clíniques i sistemes d'informació».

Els treballs presentats denunciaren que l'ús del català en la comunicació mèdica ha de recórrer encara un gran camí per arribar a una situació satisfactòria, de normalitat. Unes vegades per imposició, i unes altres per

cercar —legítimament— una difusió internacional, el pas a una altra llengua ha estat fins avui majoritari.

Hi hauria motius per a sentir-se inclinat al pessimisme, si no fos per la decidida actitud de nombrosos joves, estudiants, que semblen moguts per les paraules del mestre Jordi Rubió que foren referides al final de la quarta part de la ponència: «No oblidem que la paraula és la via natural de la comunicació entre els homes. Mentre ella afaïgoni la nostra personalitat i ens caracteritzi entre els pobles de la terra, nosaltres serem nosaltres.»

**L'ABAST DE LES CONVOCATÒRIES:
DE LES CIÈNCIES DE LA SALUT A LES
CIÈNCIES DE LA VIDA.
LA PLURIDISCIPLINARIETAT**

JOSEP LAPORTE

La raó d'ésser dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana ha estat, no cal dir, la defensa de la llengua i l'intent, altrament ben reeixit, d'aconseguir allò que ara en diríem la normalització de l'ús del català en el llenguatge mèdic. Però tampoc no hi ha cap dubte que els Congressos han sabut reflectir, al llarg de gairebé tot un segle, l'evolució de les ciències mèdiques: de fet, i d'una manera progressiva, en les seves sessions s'ha passat de l'anàlisi exhaustiva de la malaltia a la consideració global de la salut i de tots els seus condicionants.

Per tal de constatar aquest canvi gradual, val la pena d'analitzar breument els temes objecte de ponència i els discursos inaugurals dels catorze Congressos celebrats fins ara. En línies generals hi podrem distingir tres etapes. La primera transcorre del Primer Congrés (1912) al Setè (1932): les reunions eren, segons el títol inicial, quasi únicament de metges i els temes eren clínics de manera gairebé exclusiva. La segona etapa s'inicià el 1934: el Vuitè Congrés ja es diu de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. I la tercera etapa comença, com veurem, amb el Congrés de la represa, el 1976 a Perpinyà, amb la participació de professionals a primera vista ben allunyats del camp estricte de la Medicina.

De fet en els dos primers Congressos (Barcelona, 1913, i Barcelona, 1917) els temes considerats són estrictament clínics («Vàlua semiològica de l'examen de sang», «Règim alimentari», «Càncer», «Endocrinologia», «Anestèsics locals»). En el Tercer Congrés (Tarragona, 1919) al costat del «Tractament de les septicèmies» es discuteix la «Fisiopatologia del simpàtic abdominal». En el Quart Congrés (Girona, 1921), dedicat exclusivament a temes clínics («Estasi intestinal crònica» i «Estat actual, diagnòstic i terapèutica de la parasífilis»), és interessant d'assenyalar que el seu president, Josep

Pascual, dedica una part del discurs inaugural a parlar d'aspectes socials i epidemiològics en afirmar textualment: «Avui està universalment reconegut que la medicina es veu impel·lida a ocupar-se de quelcom més que del pacient i que ha de moure's en un ambient social per a inquirir el com, el perquè i quants són els que sofreixen.» I a partir d'aquest principi reclama que els metges col·laborin amb «estadístiques fetes honradament». I reclama també que hi hagi suficients hospitals per a internar els que ho necessitin.

Segurament com a conseqüència d'aquesta obertura de punts de mira, al Cinquè Congrès (Lleida, 1923), al costat del tema clínic com «Hemorràgies cerebrals» i «Tractament de les fractures complicades», hi hagué una ponència sobre Organització hospitalària a Catalunya. En el Sisè Congrès, que, a causa de la Dictadura, no tingué lloc fins el 1930 a Barcelona, les ponències foren sobre «Fisiopatologia i semiòtica renals», «Tractament de les peritonitis» i «Fisiopatologia i exploratòria funcional del fetge», però també n'hi hagué una altra de dedicada a «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya», en la qual foren considerats els factors socials que hi intervenen. En el Setè Congrès (Mallorca, 1932), al costat de la «Hipertensió» i de la «Tuberculosi» hi hagué una ponència dedicada a l'estudi de la climatologia en la qual, sota la direcció de l'il·lustre físic Eduard Fontserè, s'analitzaren diversos aspectes interdisciplinaris dels afers de la salut.

344

Els dos Congressos següents, celebrats abans de la guerra civil, tenen lloc a Barcelona (Vuitè Congrès, 1934) i a Perpinyà (Novè Congrès, 1936), respectivament, i ja porten el nom de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. En la discussió de les seves ponències («Estat de xoc» i «Aspectes epidemiològics de les infeccions més freqüents en els països de parla catalana», a Barcelona, i «Reumatisme», «Hidatiosi» i «Diagnòstic precoç dels tumors cerebrals», a Perpinyà) hi participen, de manera explícitament reconeguda, professionals no mèdics preocupats pels problemes sanitaris.

De tota manera, el gran canvi, inici de la tercera etapa, es produeix després de quaranta anys de silenci en el Congrès de la represa, celebrat altra vegada a Perpinyà (Desè Congrès, 1976). En efecte, en la crida de la convocatòria el president Alsina i Bofill constata que, durant els darrers decennis, la medicina ha estat objecte d'una transformació profundíssima en el camp conceptual. Estem, diu Alsina, en un moment de crisi. I podríem afegir aquí que —tal com assenyala Coromines— la crisi és «un moment decisiu en un negoci d'importància». En aquest sentit s'expressa Alsina en analitzar els motius del canvi. En primer lloc la patologia infecciosa ha estat en gran part substituïda per les malalties degeneratives, siguin involutives, siguin neoplàstiques. En segon lloc la progressiva col·lectivització dels serveis sanitaris ha produït canvis importants en la relació metge-malalt. I en tercer lloc cada cop s'ha fet més evident la importància de la prevenció, fet que exigeix la col·laboració d'altres professionals, ja no solament científics afins a la sanitat sinó també economistes, sociòlegs i polítics. Només cal repassar la llista

de participants. Entre els més de sis-cents inscrits hi trobem noms tan poc —a primera vista— sanitaris com Josep M. Batista i Roca, Josep Benet, J. A. González i Casanova, Marta Mata, Isidre Molas, Rafael Ribó o Miquel Roca i Junyent, tots ells polítics que, a l'hora de formular programes de govern, foren perfectament conscients de la importància del sector sanitari.

Tothom coincideix a considerar aquest Congrés no solament com el de la represa sinó també com el que va marcar una mena de gir copernicà: l'enfocament ha deixat de centrar-se exclusivament en la malaltia per a incidir sobre el concepte de salut que, com assenyala Jordi Gol en les conclusions, és «aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa». Per tant, ningú —ni el metge— no pot pretendre tenir-ne el monopoli. La lluita per la salut, a nivell ideològic, és alhora un afer personal i col·lectiu i, des del punt de vista tècnic, és un afer interdisciplinari i polític.

Aquest nou enfocament es fa pal·lès, a partir d'aquell moment, en els Congressos. Així, en el mateix Congrés de Perpinyà, al costat d'una Ponència sobre «Dinàmica de la infecció» n'hi ha una altra sobre «Funció social de la Medicina». En l'Onzè Congrés (Reus, 1980) s'estudià la «Biologia del càncer» i, paral·lelament, es discuteix sobre «Ecologia i salut». Quatre anys més tard, a Benicàssim (Dotzè Congrés, 1984), hi ha un sol tema, «El procés d'emmalaltir», del qual es discuteixen aspectes biològics, aspectes ambientals, entorn social i cultural, i el sistema sanitari. Al Tretzè Congrés (Andorra, 1988), els temes escollits són «Manipulació de la matèria viva» i «Immunodeficiències». A Mallorca, en el curs del Catorzè Congrés (1992), al costat d'«Alimentació i salut» es debat un tema a primera vista tan poc clínic com és «Comunicació mèdica als Països Catalans» (publicacions, viatges, institucions, paraules i centres de documentació). I ara, per al Quinzè Congrés (Lleida, 1996) s'han escollit els temes de «Genètica, medi ambient i salut», i «Formació: un repte de futur que està present ara».

Tal com assenyàvem en començar, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han tingut com a objectiu la defensa del català tot ratificant-lo com a llengua pròpia de les Ciències Mèdiques a casa nostra. Però, a més, la consideració de la seva temàtica ens demostra com, de la consideració dels problemes clínics més importants, s'ha passat progressivament a consolidar un nou concepte de salut que requereix la col·laboració molt estreta amb professionals dels més diversos àmbits.

EL NOM DELS CONGRESSOS

MERCÈ PIQUERAS

Les trobades periòdiques que actualment es coneixen com a Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han rebut al llarg de la seva histò-

ria diverses denominacions. Durant la primera dècada d'aquest segle se celebraren dues reunions científiques que sembraren la llavor d'on sorgiren els Congressos de Metges i Biòlegs. Del 31 de gener al 2 de febrer de 1903 tingué lloc el Primer Congrès Universitari Català, que aplegà més de mil dues-centes persones; tres anys més tard, el juny de 1906, se celebrà a Barcelona el Primer Congrès d'Higiene de Catalunya. L'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya convocà el Primer Congrès dels Metges de Llengua Catalana, que en el seu anagrama figura com a «Primera Reunió de Metges de la Llengua Catalana», i es desenvolupà del 22 al 25 de juny de 1913. Els participants en aquelles primeres trobades eren majoritàriament metges, però també hi havia algun veterinari, com ara, Tomàs Peset i Aleixandre, i potser algun farmacèutic. Avui dia, l'abast dels Congressos s'ha ampliat a les diverses àrees de les ciències de la vida i de la salut. Medicina, biologia, farmàcia, infermeria, veterinària, odontologia, psicologia, bioquímica, bioinformàtica i ciències ambientals, entre moltes altres disciplines científiques, poden semblar allunyades entre sí en molts aspectes, però totes giren al voltant d'un mateix tema, l'estudi de la vida, i tenen un objectiu final comú: contribuir al benestar de la humanitat. A cada Congrès s'alcen veus, adés encuriosides, adés molestes, pel fet que la reunió convoqui «metges i biòlegs», únicament. Quant al primer estament convocat, els metges, no sembla que hi hagi cap conflicte. La medicina és una ciència probablement tan antiga com la mateixa espècie humana, i no creiem que avui dia hi hagi qui tingui dubtes sobre qui pot anomenar-se metge: una persona que ha cursat uns estudis de medicina, exerceixi o no la professió. És el terme *biòlegs*, incorporat al nom oficial dels Congressos, el que en algunes ocasions ha creat, superficialment, confusió, i en d'altres ha estat malinterpretat. Bé perquè determinats col·lectius no s'hi sentissin representats, bé perquè hom tingués la impressió que l'ús que se'n feia ultrapassava el seu significat legal. Mentre que alguns professionals i estudiosos de les ciències de la vida diferents a la biologia poden haver-se'n sentit exclosos, hi ha qui considera que no és adequat que, sota el mot *biologia*, s'aixoplugin especialitats científiques diferents a les que tradicionalment hom ha anomenat «ciències naturals», en el sentit escolar.

Per comprendre quin és l'abast de la convocatòria d'uns Congressos que en llurs primeres set convocatòries es deien «de Metges de Llengua Catalana», cal remuntar-se al moment en què passaren a anomenar-se «de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana». Després de la primera edició, convocada, com hem esmentat, per l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, les que se celebraren fins al 1936 foren convocades per l'Associació General de Metges de Llengua Catalana. Aquesta associació, amb uns estatuts que havien estat aprovats en l'Assemblea General de l'esmentat Primer Congrès, fou constituïda legalment el 21 de setembre de 1915, i la seva finalitat principal era l'«execució anyal o periòdica de les reunions

científico-mèdiques». L'article segon dels seus estatuts diu: «Podran ésser socis tots els metges i biòlegs en general [...]». El 14 de juny del 1933, l'Associació celebrà una Junta General Extraordinària que tenia com a únic punt de l'ordre del dia la reforma dels seus estatuts, que fou aprovada. El primer article d'aquells nous estatuts deixa clar que el nom de l'organisme es «Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana». El segon article especifica que «podran ésser socis numeraris i perpetus tots els Metges i Biòlegs en general residents en els països on s'hi parli la nostra llengua i tots aquells que se n'hagin allunyat, així com els fills dels naturals, encara que hagin nascut en altres terres». L'article 4 indica que «la finalitat de l'Associació serà: (a) El foment de les ciències mèdiques i biològiques i l'ús de la llengua catalana en l'ensenyança, publicacions i pràctiques mèdiques en les terres d'idioma català. (b) L'enaltiment de la memòria dels metges i biòlegs catalans i de llurs obres del temps passat i el foment de les relacions científiques entre els associats residents en el domini lingüístic català i els de llengua catalana residents fora d'ell. [...] (d) El foment de tots els interessos patris més o menys relacionats amb la medicina, la biologia i la higiene. (e) El foment i protecció de la investigació biològica.»

Intentem situar-nos en el context de la primera meitat de segle, quan a les nostres universitats encara no existien els estudis de biologia amb el nom que tenen avui dia. Resulta estrany que ja en els primers estatuts de l'Associació, redactats l'any 1913, hom parli de «metges i de biòlegs», i que vint anys més tard hom canviï el nom de l'Associació per fer-hi cabuda als biòlegs. El 1933 no hi havia llicenciatures de biologia en cap de les universitats dels Països Catalans. Tanmateix, això no significa que no hi hagués *biòlegs*, segons l'accepció donada al mot pel Diccionari Pompeu Fabra, que era el diccionari normatiu vigent aleshores. Sota l'entrada «biòleg/a» l'única definició que hi trobem és «versat en biologia». El mateix diccionari descriu biologia com «ciència de la vida» i « branca de la ciència que tracta dels organismes ». Malgrat el temps transcorregut des de la publicació del Fabra, la descripció que fa de «biologia» el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, de 1995, és, si fa no fa, la mateixa: descriu «biòleg» com «persona versada en biologia». L'única diferència ha estat l'afegit de «persona» al principi, per fer-ne una definició neutra. Si considerem el significat que «biòleg» té en altres llengües veïnes, ens adonem que, en italià i en francès, el sentit és similar. Quan la llicenciatura de biologia s'instaurà en les universitats espanyoles, ja ben entrada la dècada dels cinquanta, havien passat més de vint anys des que hom prengué la decisió d'ampliar les convocatòries dels Congressos als *biòlegs*. Avui dia, les llicenciatures de biologia no tenen un nom uniformitzat. En algunes universitats, com la Universitat de Barcelona, aquest estudis es cursen en una Facultat de Biologia; en d'altres, com la Universitat de València, en una Facultat de Ciències Biològiques; i encara ni ha d'altres, com la Universitat Autònoma de Barcelona, on

els estudis de biologia se segueixen en la Secció de Biologia d'una Facultat de Ciències.

Una possible explicació a la inclusió dels «biòlegs» en l'Associació i en l'abast de les convocatòries dels Congressos pot ser que hom hagués cercat una forma legal que hi permetés la participació de persones que, sense ser metges, estiguessin relacionades amb la pràctica mèdica. I en tenim un exemple claríssim en la persona de Ramon Turró, destacat immunòleg i fisiòleg, que fou director del Laboratori Microbiològic Municipal de Barcelona. Turró fou un personatge singular, amb una activitat polifacètica pròpia d'un veritable humanista. En la seva extensa bibliografia trobem textos sobre bacteriologia, fisiologia, immunitat i filosofia, a més de crítiques de llibres i escrits divulgatius. La seva biografia és confusa; durant molt de temps hom ignorà fins i tot el lloc exacte del seu naixement. També hi hagué confusió sobre la causa que el feu abandonar els estudis de medicina, iniciats el 1871 a la Universitat de Barcelona. Sabem que els interrompé el 1874 i que en féu un intent fallit de represa el 1888. És possible que es decidís a reanudar-los pressionat per l'ambient del Laboratori Microbiològic Municipal, on havia començat a treballar en qualitat d'«estudiant» el 1887, malgrat que fes més de deu anys que ja no n'era, d'estudiant. Però aquesta nova etapa dels estudis de medicina no li havia de durar gaire, malgrat que obtingués la qualificació d'excel·lent en l'únic examen que féu, de patologia quirúrgica. La necessitat de disposar d'un títol acadèmic per poder seguir treballant en el Laboratori l'empenyé a estudiar veterinària, carrera que aprovà en un sol curs a la Universitat de Santiago de Compostela, en les convocatòries de juny i setembre. El fet de no ser metge no impedí que Turró ingressés en la Reial Acadèmia de Medicina, el 1894, ni que fos nomenat director del laboratori bacteriològic de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. El 1906 s'unifiquen els laboratoris municipals i Turró n'esdevé director. Aleshores era ja president del Col·legi de Veterinaris. El 1912, sota l'impuls del mateix Turró i d'August Pi i Sunyer, es fundava la Societat de Biologia de Barcelona (avui dia Societat Catalana de Biologia). Aleshores era ja evident que, al voltant de Turró, havia començat a néixer una escola de biologia. Aquest podria haver estat el pretext per anomenar Societat Catalana de Biologia, una societat que agrupava professionals de la medicina, i en les activitats de la qual Turró participà activament.

Quan el 1976 es reprengué la celebració dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, hom en mantingué el nom, tot aplicant a la paraula «biòleg» no pas el seu significat professional, sinó el sentit que havia tingut abans de la llarga pausa entre la novena i la desena edició. El mateix Josep Alsina i Bofill, en la Crida del Congrés de Perpinyà, convocava a participar-hi els «metges i altres biòlegs de tots els països catalans».

En l'Assemblea General del 12è Congrés, que tingué lloc a Reus el 1980, algunes persones presentaren llur objecció al fet que el Congrés es digués

també de *Biòlegs*, adduint que això limitava la participació de professionals d'altres branques de les ciències de la vida i de la salut. Hom acordà que les entitats convocants discutirien, en els seus òrgans rectors, aquest punt, juntament amb d'altres també relacionats amb els Congressos. El 30 de desembre, ambdues entitats signaren diverses resolucions, la primera de les quals diu així:

«Primera. Denominació dels Congressos de Metges i abast de la convocatòria.

«Atès que la convocatòria dels Congressos de Metges i Biòlegs sempre ha estat extensiva a qualsevol professional de les ciències de la vida i de la salut, i així ho han entès els farmacèutics, veterinaris, etc. que hi han estat activament presents des de la primera edició: atès el caràcter pluridisciplinari que, amb notable anterioritat a l'establiment dels límits oficials de l'especialitat, ha estat atorgat en el nostre medi al tema "biòleg"; i atès el caràcter històric de la denominació actual, ha estat decidit de mantenir el nom de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i, així, continuar convocant tots els professionals i estudiosos de les ciències de la vida i de la salut.»

Creiem que els biòlegs oficials —els que han cursat estudis de biologia en una universitat— haurien de sentir-se satisfets que el títol acadèmic que detenten sigui d'un abast tan ampli, i doni cabuda a tantes especialitats que fan de la biologia un viu exemple de ciència pluridisciplinària. Tot i que l'objecte d'estudi de la biologia sembla molt específic —la vida—, potser és una de les ciències experimentals més universals, pel fet que la vida es manifesta de maneres molt diverses, i que el seu estudi pot enfocar-se des de vessants molt diferents. Fins i tot gosaríem dir que la medicina és una branca més de la biologia, i que, si no hi hagués una tradició de més de vuitanta anys, potser el més apropiat seria anomenar les nostres reunions «Congressos de Biòlegs de Llengua Catalana».

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs, with some lines appearing as distinct sections or headings. The overall appearance is that of a historical document or manuscript page.